

**AVRUPA BİRLİĞİ İLERLEME RAPORLARINDA İNSAN HAKLARI
VE AZINLIKLARIN KORUNMASI HAKKINDAKİ BEKLENTİLER
(1998-2012)***

**EXPECTATIONS OVER PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND
MINORITY GROUPS IN THE FRAMEWORK OF IN THE EUROPEAN
UNION PROGRESS REPORTS (1998-2012)**

**Yrd. Doç. Dr. Ümmühan KAYGISIZ¹
Öğr. Gör. Oğuzhan ÖZALTIN²**

ÖZET

Çalışmanın amacı, insan hakları ve azınlıkların korunması hakkında Avrupa Birliği'nin Türkiye'den beklentilerinin hangi alanlarda yoğunlaştığını ortaya koymaktır. Çalışmanın yöntemi içerik analizidir. Bulgular, Avrupa Birliği tarafından Türkiye için yazılmış düzenli ilerleme raporlarından elde edilmiştir. Çalışma, 1998-2012 yılları arasındaki on dört yıl ile sınırlıdır. Sonuçlara göre beklentiler, raporun giriş bölümünde, insan haklarına yönelik kurumsallaşma; medenî ve siyasî haklar bölümünde, işkencenin önlenmesi; ekonomik, sosyal ve kültürel haklar bölümünde, toplumsal cinsiyet eşitliği; azınlık hakları ve azınlıkların korunması bölümünde yerlerinden edilmiş kişilerin hakları konularında yoğunlaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması, Avrupa Birliği, Türkiye.

Jel Kodları: Z00

ABSTRACT

Purpose of the study on human rights and protection of minorities is to understand the expectations of Turkey to the European Union. Content analysis method for the study. Results, written for regular progress reports by the European Union from Turkey groups, respectively. Work, 1998-2012 is limited to fourteen years between. According to the results expected, the introduction part of the report for the institutionalization of human rights, civil and political rights, the prevention of torture in the economic, social and cultural rights, gender equality section, minority rights and protection of minorities, the rights of IDPs³ are concentrated on the section.

Key Words: Public Administration, Human Rights and The Protection of Minorities, European Union, Turkey.

JEL Codes: Z00

* Çalışma 2013 Haziran ayı itibarıyla tamamlanmış olup bu tarihe kadarki AB İlerleme Raporları incelenmiştir.
¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, ummuhankaygisiz@sdu.edu.tr.
² Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü, oguzhan@oguzhanozaltin.com.
³ IDP: Internally displaced people.

1.GİRİŞ

Günümüzde Avrupa Birliği, yalnızca ekonomik alanda değil, aynı zamanda siyasal alanda da bütünleşmeyi amaçlamaktadır. Kısacası Avrupa Birliği, ekonomik, siyasal ve anayasal bir bütünleşmeyi ifade eder hale gelmektedir. Gerçekten Topluluk zamanla salt ekonomik bir topluluk olmaktan çıkarak kapsamlı ve derin bir değerler topluluğuna dönüşmüştür. (Metin ve Kaygısız, 2011:126)

Özü itibarıyla bir değerler topluluğu olan Avrupa Birliği'nin temel değerleri; özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğüdür. Avrupa Birliği'nin bir değerler topluluğu olduğu özellikle temel haklar alanında kendisini açıkça göstermektedir. Temel haklar gerçekte, açıkça antlaşmaların konusunu oluşturulmamasına rağmen zaman içerisinde Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD) içtihatlarıyla türetilmiş ve geliştirilmiştir.(Kober, 2009: 8)

Avrupa Topluluklarının kuruluşundan hemen sonra Topluluk hukuku işlemleriyle veya Topluluk hukukuna dayanılarak yapılan işlemlerle gerçekleşen temel hak ihlallerinin nasıl önleneceği sorunu ortaya çıkmıştır. ATAD, büyük bir cesaret örneği göstererek hukuk devleti konusunda ortaya çıkan bu açığı kapatmak amacıyla Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve üye devletlerdeki temel hak düzenlerini esas alarak içtihadı bir temel hak koruması geliştirmeye başlamıştır.(Tretter, 2001:45) ATAD, 1960'lı yılların sonlarından itibaren içtihadı dayalı bir temel hak koruması geliştirmeye başlamıştır. Topluluk temel hak korumasının içtihadı yoldan gelişimi daha sonraki dönemde antlaşmalarda da açıkça tanınmıştır.(Kober, 2009:8) Bu kararlar sonrasında Topluluk Mahkemesi'nin ulaştığı sonuç şudur: Temel haklar, Mahkeme'nin saygı gösterilmesini sağlamakla yükümlü olduğu Topluluk hukukunun genel prensiplerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturur; üye devletlerin ortak anayasal gelenekleri ve üye devletlerin katıldıkları ya da taraf oldukları insan haklarına ilişkin uluslararası antlaşmalar, özellikle de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Topluluk hukuk düzeni içinde temel hakların korunmasının hukuksal dayanaklarıdır. (Çavuşoğlu, 2005:1)

Bu konudaki son gelişme ise Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın ilanı ve bunun Lizbon Antlaşması ile hukuken bağlayıcı bir metne dönüşmesi ve devamında AB'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne katılması yönünde girişimlerin başlamış olmasıdır. AB alanında temel hak korumasının öneminin gittikçe artmasının arka planında basit bir gerçek yatmaktadır: Üye devletler gittikçe artan ölçüde egemenlik haklarını AB'ye aktardıkları için hukuki işlemlerin büyük çoğunluğu artık ulusal devletler tarafından değil AB tarafından çıkarılmakta, en azından AB hukuku belirleyici olmaktadır. (Kober, 2009:8)

Çalışmamızın da konusunu oluşturan İnsan hakları ve azınlıkların korunması konusu evrensel bir çalışma alanıdır. Bu nedenle dünyada insan haklarıyla ilgili düzenli raporlar yayımlanmaktadır.⁴ Bu raporlardaki bilgiler dünyadaki ülkelerce önemsenmektedir. Avrupa Birliği de üye olmak isteyen aday ve potansiyel adaylar hakkında düzenli ilerleme raporları hazırlamak suretiyle insan hakları ve azınlıkların korunması konusunu takip etmektedir. Birlik konuya özellikle Kopenhag Kriterleri açısından yaklaşmaktadır. Birliğe üye olmak isteyen ülkelerden Kopenhag Kriterlerine uymaları beklenmektedir. Türkiye de Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen ülkelerden biridir.

⁴ Dünyadaki insan hakları düzenli raporları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Uluslararası Af Örgütü (<http://thereport.amnesty.org/eng/introduction>), İnsan Hakları İzleme Örgütü (<http://www.hrw.org/world-report-2010>), BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (<http://www.ohchr.org/EN/PublicationsResources/Pages/Publications.aspx>) (e.t.12.04.2013)

21-22 Haziran 1993 tarihinde Kopenhag’da yapılan AB Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi sonrasında yayımlanan Sonuç Bildirisi’nde, Avrupa Birliği’nin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini de içine alacak şekilde genişlemesi kabul edilmiş ve aynı zamanda adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken “kriterler” öngörölmüştür ([http://europa.eu.int/comm/enlargement/intro/criteria .htm](http://europa.eu.int/comm/enlargement/intro/criteria.htm)). Kopenhag ekonomik ve siyasi kriterlerinin hayata geçirilmesi Avrupa Birliği’ne aday ülkelerin tam üye olabilmelerinin ön şartlarını teşkil etmektedir. Avrupa Birliği ve diğer Avrupa ülkeleri için bir simge hüviyetindeki bu kriterler, Avrupa Devletlerinin paylaştıkları ortak değerleri temsil etmektedir. (Tusiad, 1999:14)

Bu kriterlerin aday ülkeler tarafından karşılanıp karşılanmadığına AB Komisyonu karar vermektedir. Zira Avrupa Birliği’nin bu kriterlere uyan bütün aday ülkelerle derhal tam üyelik müzakerelerini başlatma zorunluluğu yoktur. Yapısının kaldırabileceği ölçüde yeni üyeler almak için uygun zamanlamayı yapmak AB’nin karar vereceği bir konudur. (Berksoy ve Işık, 2006:50; Karluk, 2005:103)

Kopenhag kriterleri olarak bilinen prensipler bütünü, Maastricht kriterlerine oranla aday ülkeler için çok daha fazla önem taşımaktadır. Maastricht’in ekonomik yönü ağır basarken (Kösekahyaoğlu, 2006:288) Kopenhag kriterleri, doğrudan doğruya aday ülkelere yönelik hukuksal, siyasal, ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurmuştur. Kopenhag siyasi kriterleri esas olarak aday ülkelerin demokratikleşmesi ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasını ve bu konu ile ilgili kurumsal yapının oluşturulmasını, insan haklarının korunması ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasını ve bu düzenlemelerin uygulamaya geçirilmesi için gerekli kurumların kurulmasını ve azınlık haklarını garanti altına alacak yasal düzenlemelerin ve kurumsal yapının oluşturulmasını kapsamaktadır.

Kopenhag Kriterleri siyasal, ekonomik ve topluluk mevzuatının (Acquis) benimsenmesi olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Çalışmamız açısından önem taşıyan siyasal kriterlere göre, aday ülkelerin tam üye olabilmesi için demokrasi, hukukun üstünlüğu, insan hakları, azınlıklara saygı ve azınlıkların korunmasının güvence altına alındığı istikrarlı bir kurumsal yapıya sahip olmalıdır. AB üyesi olmak isteyen aday ülkeler; “istikrarlı ve kurumsallaşmış bir demokrasinin varlığı”, “hukuk devleti ve hukukun üstünlüğu”, “insan haklarına saygı” ve “azınlıkların korunması” gibi dört ana kriter açısından değerlendirmeye alınmaktadır.(Dinçkol, 2006:34)

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olma çabası yarım yüzyılı aşan bir süreçtir. Türkiye’nin 1999 yılında Helsinki’de resmi adaylık statüsü alması bir dönüm noktasıdır. Üyelik sürecindeki “yasal düzenlemeler”⁵, 2005 tarihinde Lüksemburg’da katılım müzakerelerinin resmen başlamasıyla daha da hızlanmıştır. “Anayasa’nın yaklaşık üçte biri değiştirilmiştir” (Türkiye Tarafından Hazırlanan İlerleme Raporu, 2013:7).

Yapılan düzenlemelerin bir bölümü insan hakları ve azınlıkların korunması hakkındadır. İnsan hakları ve azınlıkların korunması hem Türkiye’nin daha iyi bir geleceğe ulaşma isteği açısından hem de adaylık sürecinde Avrupa Birliği’nin Türkiye’den beklentileri açısından önemlidir. Dolayısıyla Avrupa Birliği’nin Türkiye’ den beklentilerinin anlaşılması gereklidir.

Türkiye tarafından beklentilerin karşılanması, kamu yönetiminde de dönüşüme neden olmaktadır. Kamu yönetimindeki dönüşümü anlamak için ilerleme raporlarındaki insan hakları ve azınlıkların korunması başlığını incelemek yeterli olmayıp, konuyu bütüncül açıdan değerlendirmek gereklidir. Bu amaçla ilerleme raporları analiz edilmiştir.

⁵ Yasal düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÇETİN, S. “10 Yıllık Reform Döneminde İnsan Hakları: Gelişmeler ve Beklentiler”, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Ocak, 2013.

2. YÖNTEM

Çalışmanın amacı, insan hakları ve azınlıkların korunması hakkında Avrupa Birliği'nin Türkiye'den beklentilerinin hangi alanlarda yoğunlaştığını ortaya koymaktır. Çalışmanın yöntemi içerik analizidir⁶. Bulgular, Avrupa Birliği tarafından Türkiye için yazılmış düzenli ilerleme raporlarından elde edilmiştir. Çalışma, 1998-2012 yılları arasındaki on dört yıl ile sınırlıdır.

Raporların içeriğindeki veriler, beklenti söylemine göre analiz edilmiştir. Beklentiler, bulgular bölümünde tablolar halinde sunulmuştur. Çalışmanın sonuç bölümünde, beklentiler yoğunluklarına göre (beklenti söyleminin sıklığına göre) ortaya konmuştur.

3. BULGULAR

Bulgular iki kısımdır. Birinci kısım (3.1.), insan hakları ve azınlıkların korunması başlığı altında yer alan ve beklenti söylemi içeren alt başlıkların yıllara göre dağılımıdır. İkinci kısım (3.2.), alt başlıklardaki söylemleri içeren tablolardır.

3.1. Beklenti Söylemi İçeren Alt Başlıkların Yıllara Göre Dağılımı

İnsan hakları ve azınlıkların korunması başlığı altında yer alan ve beklenti söylemi içeren alt başlıkların yıllara göre dağılımı Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1: Beklentilerin Alt Başlıklara ve Yıllara Göre Dağılımı

İnsan hakları ve azınlıkların korunması	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Giriş				√		√	√	√		√	√	√	√	√	
Medenî ve siyasi haklar	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√
Ekonomik, sosyal ve kültürel haklar			√	√			√	√	√	√	√	√	√	√	√
Azınlık hakları ve azınlıkların korunması	√	√								√	√	√	√	√	√

Tablo 1'e göre medeni ve siyasi haklar alt başlığındaki beklentilerin diğer alt başlıklara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. On dört yıllık süreçte, altı yıl boyunca kesintisiz biçimde azınlık hakları ve azınlıkların korunması alt başlığı altındaki beklentiye rastlanmamıştır. 2007 ve 2011 yılları arasındaki beş yılda, önceki yıllardan farklı biçimde tüm alt başlıklarda beklentilere yer verilmiştir.

⁶ Yöntem kısmında Uysal KERMAN vd. tarafından hazırlanan "Avrupa Birliği'nin Üç Deniz Havzasındaki Aday ve Potansiyel Aday Ülkelerden Demokratikleşme Beklentileri" adlı çalışmadan yararlanılmıştır.

3.2. Alt Başlıklara Ait Bulgular

3.2.1. Giriş Alt Başlığı

Tablo 2: Giriş Alt Başlığı Altındaki Konuların Yıllara Göre Dağılımı

	Giriş
1998	
1999	
2000	
2001	İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma (2001:20)
2002	
2003	Ayrımcılıkla Mücadele (2003:22)
2004	AİHM Kararlarının Uygulanması (2004:25)
2005	İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma (2005:23)
2006	
2007	Vicdani Red (2007:11), İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma (2007:11-12)
2008	AİHM Kararlarının Uygulanması (2008:11), Hrant Dink Cinayeti'nin Takibi (2008:11)
2009	AİHM Kararlarının Uygulanması (2009:14), İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma (2009:15)
2010	İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma (2010:17)
2011	İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma (2011:21)
2012	

Raporun İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması ana başlığında yer alan Giriş alt başlığındaki konuların yıllara göre dağılımı Tablo 2'deki gibidir. Tablo 2'ye bakıldığında beklentilerin; İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma, Ayrımcılıkla Mücadele, AİHM Kararlarının Uygulanması, Vicdani Red, Hrant Dink Cinayeti'nin Takibi konularında olduğu görülmektedir.

3.2.2. Medenî ve Siyasî Haklar Alt Başlığı

Tablo 3: Medenî ve Siyasî Haklar Alt Başlığı Altındaki Konuların Yıllara Göre Dağılımı

	Medenî ve Siyasî Haklar
1998	Gözaltı Süreleri (1998:12-13), İşkencenin Önlenmesi (1998:12-13)
1999	
2000	Gözaltı Süreleri (2000:13), İşkencenin Önlenmesi (2000:13), Kamu Görevlilerinin Eğitimi (2000:13), Çocuk Suçlular (2000:13), Kürtlerin İfade Özgürlüğü (2000:13), Alevilerin Şikayetleri (2000:14)
2001	İnsan Hakları Uygulamaları (2001:22), Gözaltı Süreleri (2001:22), İdam Cezası(2001:22), İfade Özgürlüğü (2001:24)
2002	Tutuklu Hakları (2002:20), Kamu Görevlilerinin Eğitimi (2002:21)
2003	İşkencenin Önlenmesi (2003:23-24), Düşünce Özgürlüğü (2003:27), Basın Özgürlüğü (2003:27)
2004	İşkencenin Önlenmesi (2004:27), Din Özgürlüğü (2004:36), Türk Ceza Kanunu (2004:31)
2005	İşkencenin Önlenmesi (2005:24), Ruh Sağlığı (2005:25), Vakıflar (2005:31), Siyasi Partiler Kanunu (2005:33)
2006	Siyasi Partiler Kanunu(2006:14), Tutuklu Hakları (2006:13)
2007	İnsan Hakları İhlalleri (2007:13), İfade Özgürlüğü (2007:14), Din Özgürlüğü (2007:17)
2008	Vatandaş Şikayetine Yönelik Kurumsallaşma (2008:12), İnsan Hakları İhlalleri (2008:12-13), İşkencenin Önlenmesi (2008:13), Tutuklu Hakları (2008:14), İfade Özgürlüğü (2008:16), Sivil Toplum Kuruluşları (2008:17), Gayrimüslim Azınlık Hakları (2008:18-19), Alevi Hakları (2008:18-19), Din Özgürlüğü (2008:18-19)
2009	Tutuklu Hakları (2009:16), İşkencenin Önlenmesi (2009:16), Adli Yardım (2009:16), Vergilendirmede Orantılılık ve Tarafsızlık (2009:18), Kamu Görevlilerinin Eğitimi (2009:19), Derneklerin Denetlenmesinde Orantılılık (2009:20), Sivil Toplum Kuruluşları (2009:20), Gayrimüslim Azınlık Hakları (2009:22), Alevi Hakları (2009:22), Din Özgürlüğü (2009:22)
2010	Cezaevi Reformu (2010:20), Din Özgürlüğü (2010:24)
2011	Tutuklu Hakları (2011:25), Çocuk Tutuklu Hakları (2011:25), AİHM Kararlarının Uygulanması (2011:26), Türk Ceza Kanunu (2011:26), Terörle Mücadele Kanunu (2011:26), Ayrımcılıkla Mücadele (2011:27), Din Özgürlüğü (2011:31)
2012	AİHM Kararlarının Uygulanması(2012:20), Tutuklu Hakları(2012:20), Cezaevlerindeki Şikayet Sistemi (2012:21), Adli Yardım (2012:21), Türk Ceza Kanunu (2012:22), İnternet Kanunu (2012:22)

Raporun İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması ana başlığında yer alan Medenî ve Siyasî Haklar alt başlığındaki konuların yıllara göre dağılımı Tablo 3'teki gibidir. Tablo 3'e bakıldığında beklentilerin; Gözaltı Süreleri, İşkencenin Önlenmesi, Kamu Görevlilerinin Eğitimi, Çocuk Suçlular, Kürtlerin İfade Özgürlüğü, Alevilerin Şikayetleri, İnsan Hakları Uygulamaları, İdam Cezası, İfade Özgürlüğü, Kültürel Haklar, Tutuklu Hakları, Düşünce Özgürlüğü, Basın Özgürlüğü, Din Özgürlüğü, Ceza Kanunu, Ruh Sağlığı, Vakıflar, Siyasî Partiler Kanunu, İnsan Hakları İhlalleri, Vatandaş Şikayetine Yönelik Kurumsallaşma, Sivil Toplum Kuruluşları, Gayrimüslim Azınlık Hakları, Alevi Hakları, Adli Yardım, Vergilendirmede Orantılılık ve Tarafsızlık, Derneklerin Denetlenmesinde Orantılılık, Cezaevi Reformu, Çocuk Tutuklu Hakları, AİHM Kararlarının Uygulanması, Türk Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu, Ayrımcılıkla Mücadele, İnternet Kanunu konularında olduğu görülmektedir.

3.2.3. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar

Tablo 4: Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Alt Başlığı Altındaki Konuların Yıllara Göre Dağılımı

	Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar
1998	
1999	
2000	Kürtçe(2000:14-15), Kültürel Haklar (2000:14-15)
2001	Kültürel Haklar (2001:28)
2002	
2003	
2004	Kadın Hakları (2004:37), Sosyal Ortaklık Kültürü (2004:40)
2005	Ailenin Korunması Kanunu (2005:37), Kadın Sığınma Evleri(2005:37)
2006	Çocuk Koruma Kanunu (1006:17), Engelli Çocuklar (2006:17), Ruh Sağlığı (2006:17)
2007	Kadın Sığınma Evleri (2007:17), Kamu Görevlilerinin Eğitimi (2007:17), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (2007:17), Çocuk Suçlular (2007:18), Kız Çocuklarının Eğitimi (2007:18), Çocuklara Yönelik Kurumsallaşma (2007:18), Çocuk Koruma Kanunu (2007:19), Sendikal Haklar (2007:19), Homofobik Şiddetin Önlenmesi (2007:19)
2008	İlköğretimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (2008:19), Kız Çocuklarının Eğitimi (2008:19), Aile İçi Şiddet (2008:19), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği(2008:19), Çocuk Hakları (2008:22), Homofobik Şiddetin Önlenmesi (2008:23), Vakıflar Kanunu (2008:24)
2009	İlköğretimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (2009:23), Kız Çocuklarının Eğitimi (2009:23), Kadın Hakları (2009:24), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (2009:24), Kadın Sığınma Evleri (2009:24), Çocuk İşgücünün Önlenmesi (2009:25), Çocuk Suçlular (2009:25), Ruh Sağlığı (2009:25-26), Gayrimüslim Azınlık Hakları (2009:27)
2010	Kadın Sığınma Evleri (2010:26), Kadın Hakları (2010:26), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (2010:26), Çocuklara Yönelik Şiddetin Önlenmesi (2010:28), Çocuk Hakları (2010:28), Engelli İstihdamı (2010:29), Çocuk İşgücünün Önlenmesi (2010:28), Gayrimüslim Azınlık Hakları (2010:31)
2011	Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi (2011:33), Kadın Hakları (2011:33), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (2011:33), Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Eğitimi (2011:33), Çocuk Hakları (2011:33), Engelli İstihdamı (2011:34), Çocuk İşgücünün Önlenmesi (2011:34), Ruh Hastalarının Hakları (2011:34), Politika ve Mevzuat Oluşturma Süreçlerine Sosyal Paydaşların Katılımı (2011:36), Gayrimüslim Azınlık Hakları (2011:37)
2012	Yabancı Din Adamları (2012:31), Çocuk İşgücünün Önlenmesi(2012:27), Çocuklara Yönelik Kurumsallaşma(2012:28), Çocuk Suçlular(2012:28), Yaşlı Hakları (2012:28), Engelli İstihdamı (2012:28), Engelli Hakları (2012:28), Ruh Hastalarının Hakları (2012:29), Korunmaya Muhtaç Gruplara Yapılan Ayrımcılıkla Mücadele (2012:29), Gayrimüslim Azınlık Hakları (2012:31)

Raporun İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması ana başlığında yer alan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar alt başlığındaki konuların yıllara göre dağılımı Tablo 4'teki gibidir. Tablo 4'e bakıldığında beklentilerin; Kürtçe, Kültürel Haklar, Kadın Hakları, Sosyal Ortaklık Kültürü, Ailenin Korunması Kanunu, Kadın Sığınma Evleri, Çocuk Koruma Kanunu, Engelli Çocuklar, Ruh Sağlığı, Kamu Görevlilerinin Eğitimi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Çocuk Suçlular, Kız Çocuklarının Eğitimi, Çocuklara Yönelik

Kurumsallaşma, Çocuk Koruma Kanunu, Sendikal Haklar, Homofobik Şiddetin Önlenmesi, İlköğretimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Aile İçi Şiddet, Çocuk Hakları, Vakıflar Kanunu, Çocuk İşgücünün Önlenmesi, Gayrimüslim Azınlık Hakları, Çocuklara Şiddetin Önlenmesi, Engelli İstihdamı, Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Eğitimi, Ruh Hastalarının Hakları, Politika ve Mevzuat Oluşturma Süreçlerine Sosyal Paydaşların Katılımı, Yabancı Din Adamları, Yaşlı Hakları, Engelli Hakları, Korunmaya Muhtaç Gruplara Yapılan Ayrımcılıkla Mücadele konularında olduğu görülmektedir.

3.2.4. Azınlık Hakları ve Azınlıkların Korunması

Tablo 5: Azınlık Hakları ve Azınlıkların Korunması Alt Başlığı Altındaki Konuların Yıllara Göre Dağılımı

Azınlık Hakları ve Azınlıkların Korunması	
1998	Kültürel Haklar (1998:16)
1999	Kürtçe (1999:14)
2000	
2001	
2002	
2003	
2004	
2005	
2006	Azınlıklar ve Uluslararası İşbirliği (2006:18), Azınlık Hakları (2006:18)
2007	Ayrımcılıkla Mücadele(2007:21), Kültürel Haklar (2007:22), Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları (2007:23)
2008	Azınlık Hakları(2008:24), Azınlık Okullarının Yönetimi (2008:25), Roman Vatandaşların Hakları (2008:26), Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları (2008:27)
2009	Köy Koruculuğunun Kaldırılması (2009:31), Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları(2009:31)
2010	Azınlık Hakları (2010:32), Kara Mayınlarıyla Mücadele (2010:35)
2011	Ayrımcılıkla Mücadele (2011:39), Roman Çocukların Okul Öncesi Eğitimi(2011:40), Kara Mayınlarıyla Mücadele (2011:42), Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları (2011:43)
2012	AIHM Kararlarının Uygulanması (2012:31), Hrant Dink Cinayeti'nin Takibi (2012:31), Hoş Görüsüzlükle Mücadele(2012:32), Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde Daha Fazla Akademisyen İstihdamı (2012:32), Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması (2012:35), Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları (2012:35)

Raporun İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması ana başlığında yer alan Azınlık Hakları ve Azınlıkların Korunması alt başlığındaki konuların yıllara göre dağılımı Tablo 5'teki gibidir. Tablo 5'e bakıldığında beklentilerin; Kürtçe, Azınlıklar ve Uluslar Arası İşbirliği, Azınlık Hakları, Ayrımcılıkla Mücadele, Kültürel Haklar, Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları, Azınlık Okullarının Yönetimi, Roman Vatandaşların Hakları, Köy Koruculuğunun Kaldırılması, Kara Mayınlarıyla Mücadele, Roman Çocukların Okul Öncesi Eğitimi, Hoş Görüsüzlükle Mücadele, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümünde Daha Fazla Akademisyen İstihdamı, Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması konularında olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Düzenli İlerleme Raporları'nda yer alan İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması ana başlığı altında dört alt başlık vardır. Bunlar; Giriş, Medenî ve Siyasî Haklar, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar, Azınlık Hakları ve Azınlıkların Korunması biçimindedir.

4.1. Giriş Konusuyla İlgili Sonuçlar

Beklentilerin yoğunlaşması açısından, İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma birinci, AİHM Kararlarının Uygulanması ikincidir.

Vicdani Red, Hrant Dink Cinayeti'nin Takibi, Ayrımcılıkla Mücadele konularında da beklentilere yer verilmiştir.

İnsan Haklarına Yönelik Kurumsallaşma konusunun on üç raporun altısında vurgulanması, beklentinin hem 2001, hem de 2011 yılında sürdürülmesi dikkat çekicidir.

4.2. Medenî ve Siyasî Haklar Konusuyla İlgili Sonuçlar

Beklentilerin yoğunlaşması açısından, İşkencenin Önlenmesi birinci, Din Özgürlüğü ve Tutuklu Hakları ikinci sıradadır. Üçüncü sırada, Gözaltı Süreleri, Kamu Görevlilerinin Eğitimi, İfade Özgürlüğü, Türk Ceza Kanunu konularındaki beklentiler yoğunlaşmıştır. Dördüncü sırada, Siyasi Partiler Kanunu, İnsan Hakları İhlalleri, Sivil Toplum Kuruluşları, Gayrimüslim Azınlık Hakları, Alevi Hakları, AİHM Kararlarının Uygulanması ve Adli Yardım konusundaki beklentiler yoğunlaşmıştır.

Çocuk Suçlular, Kürtlerin İfade Özgürlüğü, Alevilerin Şikayetleri, İnsan Hakları Uygulamaları, İdam Cezası, Kültürel Haklar, Düşünce Özgürlüğü, Basın Özgürlüğü, Ceza Kanunu, Ruh Sağlığı, Vakıflar, Vatandaş Şikayetine Yönelik Kurumsallaşma, Vatandaş Şikayetine Yönelik Kurumsallaşma, Vergilendirmede Orantılılık ve Tarafsızlık, Derneklerin Denetlenmesinde Orantılılık, Cezaevi Reformu, Çocuk Tutuklu Hakları, Terörle Mücadele Kanunu, Ayrımcılıkla Mücadele, İnternet Kanunu konularında da beklentilere yer verilmiştir.

4.3. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Konusuyla İlgili Sonuçlar

Beklentilerin yoğunlaşması açısından, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği birinci, Kadın Hakları, Kadın Sığınma Evleri, Çocuk İşgücünün Önlenmesi ikinci, Çocuk Hakları ve Gayrimüslim Azınlık Hakları, Çocuk Suçlular üçüncüdür. Dördüncü sırada, Ruh Sağlığı, Homofobik Şiddetin Önlenmesi, Engelli İstihdamı, İlköğretimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği konularındaki beklentiler yoğunlaşmıştır. Beşinci sırada, Çocuklara Yönelik Kurumsallaşma yer almıştır.

Çocuk Koruma Kanunu, Engelli Çocuklar, Sosyal Ortaklık Kültürü, Ailenin Korunması Kanunu, Kürtçe, Kültürel Haklar, Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Eğitimi, Ruh Hastalarının Hakları, Politika ve Mevzuat Oluşturma Süreçlerine Sosyal Paydaşların Katılımı, Aile İçi Şiddet, Vakıflar Kanunu, Çocuklara Yönelik Şiddetin Önlenmesi, Sendikal Haklar, Yabancı Din Adamları, Yaşlı Hakları, Engelli Hakları, Korunmaya Muhtaç Gruplara Yapılan Ayrımcılıkla Mücadele konularında da beklentilere yer verilmiştir.

Çocuklar ve kadınlarla ilgili beklentilerin, 2004-2012 yılı ilerleme raporlarında sürekli yer almış olması dikkat çekicidir.

4.4. Azınlık Hakları ve Azınlıkların Korunması Konusuyla İlgili Sonuçlar

Beklentilerin yoğunlaşması açısından, Yerlerinden Edilmiş Kişilerin Hakları birinci, Azınlık Hakları ikinci, Kara Mayınlarıyla Mücadele ve Ayrımcılıkla Mücadele üçüncüdür.

Kürtçe, Azınlıklar ve Uluslar Arası İşbirliği, Kültürel Haklar, Azınlık Okullarının Yönetimi, Roman Vatandaşların Hakları, Köy Koruculuğunun Kaldırılması, Roman Çocukların Okul Öncesi Eğitimi konularında da beklentilere yer verilmiştir.

KAYNAKÇA

- 1998 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf, 30.03.2011.
- 1999 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1999.pdf, 30.03.2011.
- 2000 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf, 30.03.2011.
- 2001 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2001.pdf, 30.03.2011.
- 2002 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2002.pdf, 01.04.2011.
- 2003 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf, 01.04.2011.
- 2004 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf, 01.04.2011.
- 2005 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf, 01.04.2011.
- 2006 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf, 01.04.2011.
- 2007 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2007.pdf, 01.04.2011.
- 2008 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf, 01.04.2011.
- 2009 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf, 01.04.2011.
- 2010 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf, 01.04.2011.
- 2011 Türkiye Dzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2011.pdf, 09.04.2013.

- 2012 Türkiye Düzenli İlerleme Raporu,
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2012.pdf, 09.04.2013.
- Avrupa Birliği Bakanlığı, (2013).Türkiye Tarafından Hazırlanan 2012 Yılı İlerleme Raporu, Ocak.
- BERKSOY, T. ve IŞIK, A.K. (2006). “Avrupa Birliği Fikrinin Doğuşu, Gelişim Süreci ve Türkiye'nin Bu Süreçteki Yeri”, Avrupa Birliği Üzerine Yazılar (Ed.) BERKSOY, T. ve IŞIK, A., 2. Baskı, SPK Yayınları, Ankara.
- BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği,
<http://www.ohchr.org/EN/PublicationsResources/Pages/Publications.aspx>, 01.04.2013.
- ÇAVUŞOĞLU, N. (2005). “Avrupa Birliği ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi: Katılım Meselesi”, Anayasa Yargısı, 22, 1-15.
- ÇETİN, S. (2013). 10 Yıllık Reform Döneminde İnsan Hakları: Gelişmeler ve Beklentiler, Stratejik Düşünce Enstitüsü, Ocak.
- DİNÇKOL, A. (2006). “Kopenhag Kriterlerinin Türk Pozitif Hukuku'na Etkileri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl 5, 2(10): 25-48.
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf, 01.04.2011.
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf, 09.04.2013.
- İnsan Hakları İzleme Örgütü, <http://www.hrw.org/world-report-2010>, 01.04.2013.
- KARLUK, R. (2005). Avrupa Birliği ve Türkiye, 8. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul.
- KERMAN, U., ALTAN, Y., AKTEL, M., ÖZALTIN, O. ve YERLİKAYA, F.B., (2011). “Avrupa Birliği'nin Üç Deniz Havzasındaki Aday ve Potansiyel Aday Ülkelerden Demokratikleşme Beklentileri”, Uluslararası Üç Deniz Havzası Ülkeleri Ortak Yönetim Kültürü ve Yeniden Yapılanma Sorunları Sempozyumu, 13-16 Ekim İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, 672-682.
- KOBER, M. (2009). Der Grundrechtsschutz in der Europäischen Union, Herbert Utz Verlag, München.
- KÖSEKAHYAOĞLU, L. (2006). “Maastricht Kriterleri Açısından Türkiye ve 10 Yeni Avrupa Birliği Üyesi: Parasal Birliği'ne Ne Kadar Hazırlar?”, Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Ekonomi-Politik Tezler (Ed.) KALAYCI, İ., Beta Yayınları, İstanbul.
- METİN, Y., KAYGISIZ, Ü. (2011). “Avrupa Birliği'nde Temel Hakların Korunması ve Lizbon Antlaşması'nın Getirdiği Yenilikler” Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1, 125-158.
- TRETTNER, H. (2001). “Die Charta der Grundrechte der Europäischen Union-vergebene Chance oder Hoffnung?”, DIE UNION, 1, 45.
- Uluslararası Af Örgütü, <http://thereport.amnesty.org/eng/introduction>, 01.04.2013.